

Bröderna Karlsson bakom lyftet till toppen – av Jimmy Lindahl

Tredje allsvenska kvalet

Få, om ens någon, av de klubbar som besökt allsvenskan under en säsong och aldrig kommit tillbaka är lika berömda som Billingsfors IK. Bakom denna ryktbarhet ligger naturligtvis det kuriösa att laget inte vann en enda match under den allsvenska säsongen och att de varit fast förankrade på den sista platsen i maratontabellen allt sedan det allsvenska besöket 1946/47. Helt orutinerat var inte laget inför den allsvenska debuten, även om bara en av spelarna hade allsvensk rutin. Det lyckade kvalet våren 1946 var lagets tredje kval till allsvenskan och nio av spelarna hade kvalspelat två år tidigare och två av dem, bröderna Allan och Willis Karlsson, hade varit med och kvalspelat till allsvenskan redan våren 1936.

Just bröderna Karlsson, var för övrigt en starkt bidragande orsak till Billingsfors lyft till elitfotbollen. Under början av 1930-talet fanns det nämligen sex bröder Karlsson i laget, Rickard, Arvid, Ragnar, Nils (lagledare 1936), Allan och Wilhelm, den senare allmänt lystrande till smeknamnet Willis.

*Karlsson brothers 1936,
fr v Willis, Allan och Nils.*

En ålderstigen trupp

Om inte bristande rutin var problemet brukar snarast motsatsen framhållas när det gäller Billingsfors problem att räcka till i allsvenskan. Laget ansågs som ålderstiget och dessutom hade man en infernalisk otur med skador under säsongen. Flera matcher fick man till större del spela med endast tio man sedan nyckelspelare gått sönder redan i matchens inledning. Redan i samband med avancemanget, efter kvalseger på Ullevi i den avgörande kvalmatchen 10 juni, konstaterar man att det kommer att bli bekymmersamt att etablera föreningen i allsvenskan. Laget var visserligen favorit i kvalet mot Landskrona BoIS och det konstateras att glöd, energi och segervilja som alltid fanns i överflöd hos brukslaget, och när nerverna lugnat sig spelade laget en både snygg och effektiv fotboll. Samtidigt konstateras att ett ännu snabbare tempo vill till i storserien, samt att lagets med förkärlek odlade långpassningsspel kanske blir något begränsat mot mer kvalificerat motstånd.

I kvalmatcherna var det de två gamlingarna, brödraparet Willis och Allan Karlsson, som bar upp laget, och som Dagens Nyheter noterar kan de väl inte hålla på hur länge som helst. Willis 32 år dirigerade de sina i oefterhärmlig stil och Allan 34 år var den som höll samman gänget. Allan gjorde det så bra att han fick pris som bäste billingsforsare på Ullevi. Av övriga spelare i laget nämns speciellt bäckeforsförvärvet Ingvar Rydell som förväntas bli en sevärdhet i allsvenskan, nyligen utexaminerad från Filip Holmqvists handelsinstitut och som de stora göteborgsklubbarna försökt värva i ett par års tid. Även Johan Kristoffersson, stelbent och oteknisk, men en hejare av oräddaste slag, som gjorde honom till stor publikfavorit bör nämnas från kvallaget.

Bekymmersamma moln trots stöd från bruket

Att ett så litet samhälle som Billingsfors kunde nå allsvenskan, enligt Folkräkningen 1945 hade tätorten 980 invånare, måste betraktas som fantastiskt. Stöd gavs av bruket Billingsfors-Långed AB där flertalet av spelarna också var anställda. Efter avancemanget bjöd exempelvis disponent Marcus Rosendahl hela laget på middag på Commerce och gav därefter hela gänget frimåndag, som visserligen inföll på en tisdag eftersom klivet upp togs på annandag pingst. Någon större ekonomisk ersättning för spelarna var dock inte att vänta, av tradition gavs en tia vid bortamatcherna, men inte ett öre vid hemmakamperna. Skulle rörelsen gå back är det också sannolikt att bruket skulle rycka in och hjälpa föreningen. Bekymmer på ett annat plan är ovanan vid långa resor, och nu får grabbarna resa längre än de flesta, med tredagarsfärder till Stockholm, Norrköping, Helsingborg och Malmö.

Billingsfors ligger onekligen litet avigt till allsvenska fotbollssammanhang, men bruket har lovat pojkarna den nödvändiga ledigheten.

På en liten ort som Billingsfors kan nyrekryteringen inte heller nå några stora proportioner och med en medelålder på nästan 28 år för kvallaget konstaterar BIK-ordföranden Herbert Mellberg att medelåldern utan tvivel är i överkant, och att det är fara värt att de åker ur serien lika fort som de kommit dit, men att de under alla förhållanden får ett värdefullt läroår. Tre goda juniorer räknar de dock med, bland dem den 17-årige Aller Karlsson, brorson till Allan och Willis, och ett verkligt fynd.

Eftersom kvallaget 1946 beskrivits som något ålderstiget kan det vara intressant att jämföra Billingsfors olika kvalårgångar med varandra ur just det perspektivet. Medelåldern 1946 var 27,6 år medan medelåldern 1944 var 26,5 år och 1936 endast 24,2 år. Hade man gått upp redan 1936 hade en annan typ av problem dock uppenbarat sig. Idrottsplatsen var vid tidpunkten en jordplan, i och för sig utan skavanker, men utan ett endast grässtrå och den skulle sannolikt inte blivit godkänd för allsvenskt spel. Nya Lövåsvallen invigdes 1944. Någon större komfort kunde dock publiken inte förvänta sig på arenan. Sittplatser finns för 300 personer, men det är heller aldrig någon som begärt bekvämlighet, och ståplats blir modellen också i allsvenskan slår ordförande Herbert Mellberg fast.

Året i allsvenskan

Den allsvenska sejouren inleddes för Billingsfors del den 28 juli 1946 på Malmö idrottsplats. Motståndarna Malmö FF hade slutat tvåa i serien som avslutats på våren och blivit svenska mästare så sent som 1944. Matchen inleddes dystert för Biforsarna. Redan efter knappt tio minuters spel blev lagets högerhalv Karl-Erik Brooms svårt skadad i en sammanstötning med Kjell Rosén. Han sändes till Allmänna sjukhuset där det visade sig att han drabbats av en ganska elakartad utgjutning i den högra vristen. Trots att laget fick spela med endast tio man under större delen av matchen höll man spelet väl uppe och gjorde inledningsvis ett så gott intryck att man fick applåder inför öppen ridå. I den 43:e minuten kunde man inte hålla emot malmöpågarna längre och Börje Tapper kunde med ett skott från 25 meter göra matchens första mål. I den andra halvleken kunde skåningarna gå ifrån till en säker seger med 6-0. Bäst betyg efter matchen fick bröderna Karlsson och Gösta Falkmar, den senare den ende spelare i laget med tidigare allsvensk erfarenhet (1 match för Elfsborg 1945/46).

Den första söndagen i augusti var det dags för hemmapremiär mot GAIS. Extratåg sattes in på Lelångenbanan och under hela säsongen avgick extratåg från exempelvis Uddevalla, Mellerud och Årjäng till de allsvenska matcherna. Folk formligen vallfärdade till den naturskönt och vackert belägna Lövåsvallen ovanför Laxsjön. Till hemmapremiären kom drygt 3 000 personer, dvs mer än tre gånger samhällets invånarantal!

Än en gång gjorde laget en god insats, men föll på sämre kondition än gästerna och när göteborgarna satte in en mördande press under slutet av andra halvlek orkade dalslänningarna inte stå emot utan föll med 3-2. Lagets första allsvenska mål kom dock i denna match, efter 43 minuter då Folke Krantz kvitterade till 1-1 fint framspelad av Willis Karlsson.

Efter fyra inledande förluster kom den första allsvenska poängen i den femte omgången borta mot Djurgården. Utan att bjuda på några större märkvärdigheter växte laget undan för undan när man märkte att respekten för Djurgården kunde läggas åt sidan. Gösta Falkmar gav laget ledningen i den 12:e minuten sedan Karl-Erik Andersson grovt missat ett uppspel. Falkmar kom fri och hade bara att skyffla in bollen. Nils Cederborg såg med sin kvittering i mitten av första halvlek dock till att Biforsarna fick nöja sig med att åka hem till Dalsland med en poäng. Försvarets starka män denna dag var Allan Karlsson och Arne Eriksson, medan reservbacken Per Sundell beskrivs som litet för opolerad för att visas fram i allsvenska sammanhang. Den 17-årige debutanten Aller Karlsson hade både krafter och uppfattning om hur en slipsten skall dras och många vackra öppningar kom från hans fötter. Kedjans chanstagare var Gösta Falkmar och Ingvar Rydell, när det ”slår” för dem en vacker dag då vinner Billingsfors stort konstaterar *Allison* i Dagens Nyheter.

Billingsfors IK:s allsvenska matcher 1946/47

matchdatum	motståndare		publik	domare	
1946-07-28	Malmö FF	b 0-6 (0-1)	12 565	Jalmarsson, Kurt	Varberg
1946-08-04	GAIS	h 2-3 (1-1)	3 076	Johansson, Arne	Örebro
1946-08-11	IFK Göteborg	h 1-3 (1-1)	3 345	Jansson, Erik	Kvarnsveden
1946-08-18	Örebro SK	b 1-6 (1-1)	8 447	Johansson, Erik	Mjölby
1946-09-01	Djurgårdens IF	b 1-1 (1-1)	13 145	Ölander, Göte	Örebro
1946-09-08	IF Elfsborg	h 2-2 (2-2)	3 040	Björk, Erik	Göteborg
1946-09-22	AIK	b 2-6 (1-4)	15 278	Nilsson, Åke	Jönköping
1946-09-29	IFK Norrköping	h 0-4 (0-2)	5 340	Lundberg, Georg	Stockholm
1946-10-13	Degerfors IF	b 1-4 (1-4)	2 045	Prütz, Sven	Skara
1946-10-20	IS Halmia	h 4-6 (4-4)	2 220	Ackeborn, Gösta	Göteborg
1946-10-27	Helsingborgs IF	b 0-1 (0-1)	4 932	Nilsson, Åke	Jönköping
1946-11-03	Helsingborgs IF	h 3-5 (1-2)	1 300	Andersson, John E	Göteborg
1946-11-10	IS Halmia	b 1-6 (1-4)	2 837	Dahlner, Gunnar	Malmö
1947-04-20	IF Elfsborg	b 1-5 (0-2)	3 941	Dahlner, Gunnar	Malmö
1947-04-27	Djurgårdens IF	h 0-2 (0-2)	1 500	Prütz, Sven	Skara
1947-05-01	Degerfors IF	h 1-3 (1-3)	1 100	Gasslander, Eric	Göteborg
1947-05-04	IFK Norrköping	b 0-3 (0-2)	4 663	Wiklund, Anton	Sandviken
1947-05-11	AIK	h 1-3 (1-2)	3 022	Ölander, Göte	Örebro
1947-05-15	GAIS	b 2-3 (0-2)	2 869	Eklind, Ivan	Stockholm
1947-05-18	Malmö FF	h 2-5 (2-1)	2 000	Östlund, Alvar	Stockholm
1947-05-26	Örebro SK	h 3-3 (0-3)	1 570	Lundberg, Georg	Stockholm
1947-06-01	IFK Göteborg	b 0-4 (0-2)	2 851	Björk, Gunnar	Stockholm

Fakta om Billingsfors IK

Föreningen bildades 26 maj 1906 av apotekaren Oskar Meijer, som även blev föreningens förste ordförande. I början idkade man allmän idrott eller friidrott som det kallas idag och under en period även simning.

1911 inledde föreningen seriespelet i en privat sammanslutning av klubbar från västkusten. 1927 spelade klubben i Dalslandsserien och efter ett tillfälligt besök i Västsvenskan 1929/30, vann laget som nykomlingar Nordvästra serien 1931/32 och gick därmed upp i division II Västra, en serie som föreningen alltså vann tre gånger innan man avancerade till allsvenskan våren 1946.

Lagledare under den allsvenska säsongen var Bror Båld och som tränare fungerade ordföranden Herbert Mellberg.

I början av maj 1947 engagerades landslags tränaren George Raynor på ett 14-dagars förordnande som tränare.

Efter det allsvenska besöket gick det snabbt utför och redan 1950/51 spelade laget i division IV. Efter ett par tillfälliga visiter i tvåan i början av 1960-talet försvinner sedan laget från det nationella seriesystemet då man åker ur trean 1965. Sedan dess har det varit bistrare tider och år 2002 kom laget på nionde plats i division VI Dalsland.

**BIFORSÄRNA
KÄMPADE BRA, DET SKA
SÄJAS-- MEN DET VAR ET
EVINNERLIGT UFTANOG MED
ARMARNA OCH PROTESTE-
RANDE. DET VINNER MAN
INGA MATCHER PÅ...**

Intryck från Billingsfors besök på Råsunda då AIK började matchen i ren utklassningsstil och ledde med 4-0 redan efter 25 minuters spel. Hade inte Billingsfors vaknat till och AIK övergått till lekstuga finns det dem som hävdar att alla tiders målrekord kunde ha slagits i denna match. Nu blev det i stället 6-2 till AIK.

Ett prydligt publikrekord sattes hemma på Lövåsvallen i slutet av september då de regerande svenska mästarerna IFK Norrköping kom på besök. Redan vid niotiden kom de första resenärerna till samhället och till slut kunde inte mindre än 5 340 åskådare räknas in. Än en gång hade Billingsfors otur att drabbas av en skada i matchinledningen. Redan efter sex minuters spel vred nyckelspelaren Willis Karlsson axeln ur led och var tvungen att bryta sin medverkan i matchen. Laget kunde med dessa förutsättningar naturligtvis inte störa mästarerna, men skall ha en eloge för sin kampvilja. Allan Karlsson på centerhalven visade inte minsta respekt för Gunnar Nordahl och Gunnar Robertsson i målet tycktes trivas med sin uppgift och visade stor säkerhet.

Det allsvenska året avslutades på Ullevi den 1 juni 1947. Laget levde som vanligt mest på energi och framåtanda. Lagets tekniska kunnande var dock för svagt för att göra sig gällande mot avslutningsdagens motståndare IFK Göteborg. Det blev förlust med 4-0 och som så många gånger förr var det gamlingarna bröderna Karlsson som var bäst i laget. Willis var bäst i anfallet medan Allan dominerade i försvaret. Något mål blev det inte i epilogen utan lagets sista allsvenska mål gjordes annandag pingst hemma på Lövåsvallen, då Sven Karlsson i den 73:e minuten kvitterade till 3-3 mot Örebro och därmed räddade hem den tredje och sista poängen åt laget. I denna match svarade Biforsarna för en anmärkningsvärd upphämtning i andra halvlek då ÖSK ledde med 3-0 i halvtid. I högsommarvärmen gjorde laget ett verkligt tappert försök att i seriens elfte timme äntligen nå den första segern.

Intressant kan det vara att jämföra lagets insats i första respektive andra halvlek. Klart flest mål gjordes i den första halvleken, men ”poängutdelningen” var ungefär likvärdig i båda halvlekarna. Tabellraden för första halvlek lyder 1 6 15 18-47 8, medan motsvarande rad för andra halvlek lyder 2 6 14 10-37 10. Det fanns alltså gott poängläge i åtminstone sju av matcherna i paus, men i slutändan blev det alltså endast tre ynka poäng. Även om inget lag släppt in så många lag under en allsvensk säsong som Billingsfors gjorde 1946/47 blev det aldrig något riktigt stort ras i någon match. Som mest blev det sex insläppta mål under en match, även om det naturligtvis inte är bra att detta hände hela fem gånger. Hade starten på serien gått bättre är det också möjligt att laget kunnat hävda sig bättre. Under de tretton matcherna på hösten höll laget oavgjort i halvtid i sex av matcherna och låg under med uddamålet i tre av de övriga matcherna. Under våren var det däremot underläge redan i paus i alla utom en match.

Värt att notera är även att laget gjorde matchens första mål sju gånger, så tillfällen till seger saknades inte. Hemma mot Halmia i oktober ledde laget exempelvis med 2-0 efter 12 minuters spel. Redan efter 24 minuter stod det dock 2-2 och när hemmaförsvaret hade en sällsamt otursam dag med två straffsparkar och ett självmål (Per Sundell) på sitt konto blev det som vanligt förlust trots den smakstart laget fått.

En indikation om att Biforsarna spelade i hårdaste laget är att de totalt under säsongen fick fjorton straffsparkar emot sig varav tio stycken resulterade i mål. För egen del gjorde man tre straffmål på fyra försök.

Det äldsta laget som föreningen ställde upp med var mot IFK Göteborg 1946-08-11 med en snittålder på 28 år och 83 dagar. Det yngsta laget var det mot GAIS 1947-05-15 med en snittålder på 26 år och 80 dagar. Snittåldern för alla spelarna under hela säsongen är 27 år och 225 dagar och för målskyttarna 25 år och 362 dagar.

Trots många goda insatser blev det ingen seger under den allsvenska vistelsen och när säsongen summeras våren 1947 nämns den otur med sitt spelarmaterial som laget haft under året och endast under sju minuter kunnat spela med ordinarie lag!

Lagets bästa målskytt blev Ingvar Rydell med 11 mål. Han nådde sedermera stora framgångar i Malmö FF med fyra SM-guld 1949-1953 och VM-brons 1950 och OS dito 1952.

Denna artikel bygger främst på tidningsstudier. Dagens Nyheter och Idrottsbladet är de främsta källorna, men ett par uppgifter har även kontrollerats i Nya Wermlands-Tidningen. På nästa sida redovisas Billingsfors 21 allsvenska spelare och målskyttar i respektive match 1946/47. Jämförelse har skett med redovisningen i Fotbollboken 1947/48. En liten avvikelse finns jämfört med uppgifterna i Fotbollboken. Aller Karlsson redovisas här med nio matcher och Tage Bååth med 17 matcher. Sannolikt har Tage i Fotbollboken räknats som deltagare i matchen mot Halmia 20/10. Idrottsbladet har honom med i laguppställningen efter denna match, men i referatet framgår att Tage Bååth strax innan matchstart tvingades lämna återbud p.g.a. sjukdom och ersattes av Aller Karlsson. Denna uppgift stöds av Nya Wermlands-Tidningen. I matchen mot AIK 11/5 har Idrottsbladet och Dagens Nyheter olika uppställningar. Idrottsbladet har med Rune Löf i denna match medan DN har Bertil Jonsson. I Nya Wermlands-Tidningen står det att Bertil Jonsson gjorde come back denna dag och det är den uppgiften som redovisas här, vilket även överensstämmer med summan i Fotbollboken.

Denna artikel publicerades i december 2002 i SFS-Bolletinen nr 2002:4

Billingsfors IK	Malmö FF 0-6	GAIS 2-3	IFK Göteborg 1-3	Örebro SK 1-6	Djurgårdens IF 1-1	IF Elfsborg 2-2	AIK 2-6	IFK Norrköping 0-4	Degerfors IF 1-4	IS Halmia 4-6	Helsingborgs IF 0-1	Helsingborgs IF 3-5	IS Halmia 1-6	IF Elfsborg 1-5	Djurgårdens IF 0-2	Degerfors IF 1-3	IFK Norrköping 0-3	AIK 1-3	GAIS 2-3	Malmö FF 2-5	Örebro SK 3-3	IFK Göteborg 0-4	Totalt
	28/7	4/8	11/8	18/8	1/9	8/9	22/9	29/9	13/10	20/10	27/10	3/11	10/11	20/4	27/4	1/5	4/5	11/5	15/5	18/5	26/5	1/6	
Robertsson, Gunnar	1	1	1				1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	19
Eriksson, Arne	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	22
Jonsson, Bertil	3	3	3															3	3				5
Brooms, Karl-Erik	4					4	4	4	8	4		4	8							4	4	4	11
Karlsson, Allan	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	22
Hassel, Algot	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6 ¹	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	22 1
Kristoffersson, Johan	7		7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7 ¹	7								14 1
Karlsson, Willis	8	8	10	8	4	8	8 ¹	8		8 ¹	4	8 ¹	4	4						10	10	10	16 3
Rydell, Ingvar	9	9 ¹	9	9	9	9 ¹	9 ¹	9	9 ¹	9 ²	9	9 ²	9 ¹	9	9	9	9	9	9 ¹	9 ¹	9	9	22 11
Falkmar, Gösta	10	10	8 ¹	10	10 ¹	10	10	10	10	11	10	10	10	10	10	10	10	10	11				19 2
Karlsson, Sven	11	11		11 ¹										11	11	7 ¹	7	7 ¹	7 ¹	7	11 ²	11	12 6
Bååth, Tage		4	4	4		11 ¹	11	11	3			11	3	3	3	8	8	8		3	8	7	17 1
Krantz, Folke		7 ¹	11	3	11				11											11			6 1
Bååth, Gunnar				1	1	1																	3
Sundell, Per					3	3	3	3		3	3	3	11										8
Karlsson, Aller					8					10	8			8	8				8	8 ¹	7 ¹	8	9 2
Mellberg, Rune									4							4	4	4	4				5
Ek, Per Gunnar											11												1
Qvist, Evert															4	11	11	11	10				5
Lööf, Rune																3	3						2
Karlsson, Lars																					3	3	2
	11 ⁰	11 ²	11 ¹	11 ¹	11 ¹	11 ²	11 ²	11 ⁰	11 ¹	11 ⁴	11 ⁰	11 ³	11 ¹	11 ¹	11 ⁰	11 ¹	11 ⁰	11 ¹	11 ²	11 ²	11 ³	11 ⁰	21 28